

Asia: VN/30583/2023

Lausuntopyyntö luonnoksesta valtioneuvoston maaseutupoliittiseksi selonteoksi eduskunnalle

1. Yleiset huomiot

Mitä ajatuksia selontekoluonnos herättää? Huom. Ilmoita tässä, mikäli yksityishenkilönä haluat, että lausuntosi näkyy myös hankeikkunassa.

Selonteko on hyvin valmisteltu - ainoastaan paikallisten ihmisten osallistaminen ja EU tason Leader-toiminta on huomioitu liian huonosti.

2. Maaseutupolitiikan suunnittelujärjestelmä

Ovatko selonteossa tunnistetut näkökohdat maaseutupolitiikan suunnittelujärjestelmään liittyen olennaiset?

Pääosin ovat. Jotta paikallisesti maaseudun kehittämiseen saadaan enemmän työkaluja ja varoja - niin rahaa kuin poliittista sitoutumista - tulisi paikallisten ihmisten sitoutuminen näkyä vahvemmin: Leader-toiminta sitouttaa kuntapäättäjien ohella yrityssektoria sekä paikallisia asukkaita.

Puuttuuko tarkastelusta jokin näkökohta, joka tulisi lisätä?

Nykyisen kaltainen maaseutualueiden luokittelu ei vastaa maaseutujen todellisuutta, kun ajatellaan niin yritystoiminnan kuin yleishyödyllisen toiminnan tukemista: alue, joka esim. eteläisessä/itäisessä Suomessa luokitellaan kaupunkien läheiseksi maaseudeksi, on usein yhtä lailla taantuvaa maaseutua kuin alueella sijaitseva harvaan asutuksi maaseudeksi luokiteltu alue. Kuitenkin näillä alueilla olisi mahdollista harjoittaa liiketoimintaa, mikä tukisi koko alueen elinvoimaisuutta ja omalta osaltaan vaikuttaisi positiivisesti elintarvikehuoltoon sekä sitä kautta huoltovarmuuteen. Tulevaisuudessa olisikin syytä mahdollistaa entistäkin vahvemmin paikkaperustaisia ratkaisuja ja paikallisten ihmisten omaa osallisuutta laajasti kaikilla kaupunkien ulkopuolisilla alueilla.

Saariston merkitys on keskeinen erityisesti rannikkoalueilla ja nivoutuu kiinteästi maaseudun kehittämiseen. Vaikka vakituista, ympärivuotista asutusta onkin itäisen Suomenlahden saaristossavähän, monipaikkaiset ja kausiasukkaat huomioiden näillä alueilla suuri merkitys mantereen kuntien elinvoimaisuuteen.

3. Maaseutualueiden tilannekuva ja muutostekijät

Ovatko selonteossa tunnistetut näkökohdat maaseutualueiden tilannekuvaan ja muutostekijöihin liittyen olennaiset?

Ovat pääosin olennaiset, mutta monipaikkaisuus ei nouse riittävästi esiin: se tulee lisääntymään tulevaisuudessa, varsinkin kun ikääntyneet, vielä työkykyiset ihmiset ovat valmiimpia tekemään osa-aikatöitä tai siirtymään viettämään eläkepäiviään mökkipaikkakunnalleen, minkä rauhallisemman elämänlaadun he ovat kokeneet paremmaksi kuin kaupunkiympäristön. Lisäksi maaseudulla voi pienempituloinenkin elää hyvin, hyödyntäen luonnon antimia.

Nuoriakin kiinnostaa paluu kotiseudulle, kun he ovat saaneet opintonsa päätökseen ja varsinkin siinä vaiheessa, kun perheenlisäys tulee ajankohtaiseksi. He ovat usein jo kokeneita monipaikkaisia asujia. Mikäli nuorten kokemukset lapsuudessa ja nuorina ovat positiivisia, he ovat kiinnostuneempia palaamaan kotiseudulle opintojensa jälkeen. Mielekkyyden kokemuksia voivat tukea Leader-ryhmät kanavoimalla nuorten toimintaan paitsi Leader-tukea myös luomalla väyliä esim. ESJ toimintaan mukaan. Manner-Suomen Leader-ryhmistä selvästi yli puolella on myös ns. Nuorisoleader- mikä osallistaa nuoria itseään alueensa nuorisotoiminnan kehittämiseen, tarjoten samalla kokemuksen siitä millaista on olla osa eurooppalaista nuorisoyhteisöä. Monipaikkaisille asujille kuten nuorille paluumuuttajillekin on perustanlaatuinen kysymys se, onko maaseutu yhä paikka, mikä tarjoaa peruspalvelut sekä edellytykset turvalliseen elämään. Lisäksi lainsäädännöllä tulisi kyetä tukemaan vapaa-ajan asuntojen muuttamista vakituisiksi, sekä ympärivuotiseen käyttöön tarkoitetuiksi.

Maaseudulla on yhä vahva yhteisöllisyyden perinne, vaikka talkootyön tekeminen joillakin alueilla alkaakin vähentyä. Koska niin maahanmuuttajat kuin ikääntyneetkin kokevat usein yksinäisyyttä on hyvin tärkeää, että Leader-toimintatapa vahvistamalla yhteisöt kykenevät jatkossa(kin) tukemaan yhteisöllistä toimintaa, osallistaen yhä vahvemmin nuoret mukaan.

Puuttuuko tarkastelusta jokin näkökohta, joka tulisi lisätä ottaen huomioon selonteon tarkoitus ja tavoitteet?

EU jäsenyyden hyödyntäminen maaseudun kehittämisessä kaikkein tehokkaimmalla tavalla: kun tuetaan Leader-toimintatavan vahvistamista, saadaan alueilta paitsi julkista rahaa (kuntien) myös yritysten ja yhteisöjen omaa rahaa sekä talkootyöpanosta maaseudun elinvoimaisuuden vahvistamiseen sekä varautumiseen ja turvallisuuteen. Tämä vahva EU liittymä tukee myös kestävä kehityksen toimia sekä ilmastonmuutoksen vaikutuksiin sopeutumista, koska näihin saadaan hyviä esimerkkejä sekä jaettuja kokemuksia muilta EU maiden yhteisöiltä, erityisesti lähialueilta. Myös yhteisölähtöiseen ja yhteiskunnalliseen yrittäjyyteen liittyen maaseutualueille on helpompi tuoda hyviä malleja muualta Euroopasta, kun sitä voidaan tehdä osana Leader-työtä: Leader-toimijoilla on hyvin laajat verkostot, eli esimerkkien tuonti ei vaadi aina edes isoja varoja. Erityisesti maaseudun kehittämisen kannalta tulee kansallisesti huolehtia siitä, että Leader-toimintatapa jatkuu kaikilla

maaseutualueilla myös rahoituskaudella 2028-2034, tämä on paitsi kansallisesti tasapuolisen alueiden kehittämisen myös itärajan turvallisuuden kannalta tärkeä poliittinen valinta.

4. Kansallinen maaseutuvisio

Onko selonteossa kuvattu maaseutuvisio olennainen?

Lukuun ottamatta paikallisen kehittämisen turvallisuusnäkökulmaa on.

Puuttuuko maaseutuvisiosta jokin näkökohta, joka tulisi lisätä ottaen huomioon selonteon tarkoitus ja tavoitteet?

Mitä lisäuhkia tuo se, jos maaseutualueita – kaikkia! – ei jatkossa voisi enää tukea Leader-toiminnalla; sillä on kuitenkin saatu aikaan paljon taloudellista tulovirtaa niin maaseudulle kuin kalatalouteenkin. Euroopan Unionin maaseudun kehittämisvaroja ilman jäävät maaseudut tulisivat köyhtymään ja eriarvoistumaan entisestään, jos paikalliset asukkaat eivät itse enää voisi olla määrittelemässä kehittämistarpeitaan sekä päättämässä siitä, kuinka niihin parhaiten päästään. Tämä aiheuttaisi erityisesti itäisen Suomen osalta myös turvallisuusuhan, kun kylät hiljenisivät.

5. Poikkihallinnolliset tavoitteet ja kehittämissuosituks

Ovatko selonteossa tunnistetut poikkihallinnolliset tavoitteet (5 kpl) ja kehittämissuosituks (24 kpl) olennaiset?

Muilta osin kyllä, mutta niissä ei nouse maaseudun asukkaiden osallisuus riittävästi esille

Mitkä ovat näkökulmastanne tärkeimmät poikkihallinnolliset tavoitteet (1-3 kappaletta)?

Tavoite: Vahvistetaan talouden uudistumista tukevia rakenteita

Tavoite: Voimistetaan toimintaedellytyksiä, luottamusta ja tulevaisuususkkoa

Voit kirjoittaa mahdolliset tarkemmat kommentit tavoitteisiin tavoitekohtaisesti:

Tavoite: Voimistetaan toimintaedellytyksiä, luottamusta ja tulevaisuususkkoa [Tulevaisuudenuskkoa ja luottamusta tuetaan mahdollistamalla asukkaille ja toimijoille mukana olo heitä koskevissa asioissa muutoinkin kuin kunnallispolitiikassa. Leader-toimintatavassa suuri määrä paikallisia pääsee mukaan oman alueensa toimintaedellytyksiä vahvistavaan päätöksentekoon, hanketukien käsittelyn kautta]

Mitkä ovat näkökulmastanne tärkeimmät poikkihallinnolliset kehittämissuosituks (1-5 kappaletta)? (Merkitse kehittämissuositusten numerot 1-24)

3, 7, 8, 9, 18

Puuttuuko poikkihallinnollisista tavoitteista tai kehittämissuosituksista jokin kansallisesti merkittävä näkökohta, joka tulisi lisätä?

-

Voit kirjoittaa mahdolliset tarkemmat kommentit kehittämissuosituksiin suosituskohtaisesti:

18. Osallistaminen, vuorovaikutus ja yhteistyö [Osallistaminen tarvitsee tahon, joka sitä vie eteenpäin, mikä vaatii jalkautumista ja alueen tuntemusta. Vuorovaikutus syntyy parhaimmillaan niin, että se on aitoa keskustelua avausta sekä toisten kuulemista, ja yhteistyössä esiin nousseita asioita voidaan viedä eteenpäin - Leader-työkalua tulee hyödyntää tässä jatkossakin, se on todettu 30 vuoden aikana erinomaiseksi työkaluksi.]

6. Liite: Maaseutualueiden nykytilanteen ja muutostekijöiden kuvaus

Ovatko liitteessä kuvatut maaseutualueiden nykytilanne ja muutostekijät olennaiset?

Pääosin kyllä, nykytilanne on kovin erilainen - erityisesti itäisessä Suomessa kuin ennen koronaa, ja muutostekijät liittyvät paitsi itärajan tilanteeseen myös maaseutualueiden demografiseen kehitykseen.

Puuttuuko nykytilanteen ja muutostekijöiden kuvauksesta jokin kansallisesti merkittävä näkökohta, joka tulisi lisätä?

Itärajan läheisten alueiden tilanne ei kehity ja parane itseksensä, eikä varsinkaan, mikäli paikalliseen kehittämistyöhön ei saada EU rahoitusta!

7. Muut täydennystarpeet

Onko selonteossa muita täydennystarpeita?

Edellä mainituissakin on jo riittävästi.

Tolvanen Marjo
Leader Sepra - Paikallinen kehittämissyhdistys, Etelärannikon Kalaleaderin
hallinnoija ja Kymenlaakson EU tietopiste